

Торбас Олександр Олександрович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу, кандидат юридичних наук*

НОВИЙ ПОРЯДОК ОБЧИСЛЕННЯ ТА ПРОДОВЖЕННЯ СТРОКІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ДО ПОВІДОМЛЕННЯ ОСОБИ ПРО ПІДОЗРУ: ЗДОБУТКИ ТА ПРОРАХУНКИ

На даний час в українському суспільстві постійно відбуваються зміни. Відповідно, законодавець повинен постійно оновлювати нормативно-правові акти, щоб вони відповідали вимогам сьогодення. І, зважаючи на специфічний об'єкта та характер правового регулювання, в першу чергу варто звертати увагу на ті зміни, які відбулися у кримінальному та кримінальному процесуальному законодавстві.

Значною подією в правовому житті України стало створення нового Верховного Суду. Однак з точки зору правового регулювання зміна порядку функціонування судової системи України вимагає змін великої кількості нормативно-правових актів. Тому не стало несподіванкою прийняття 03 жовтня 2017 року Закону України “Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів”, який в першу чергу був направлений на узгодження процесуальних кодексів із законодавством, яким регулювалася діяльність нового Верховного Суду. Однак змінами, які стосуються лише Верховного Суду, даний закон не обмежився. Так, наприклад, поряд з цим були внесені ряд досить критичних змін до Кримінального процесуального кодексу України, які у ЗМІ отримали назву “правки Лозового”. І саме цими правками було змінено порядок визначення та продовження строків досудового розслідування, що викликало бурхливу

реакцію зі сторони громадськості. Однак перед тим, як аналізувати дані новели, в першу чергу слід зазначити, що саме було змінено.

Так, відповідно до чинної редакції ст. 219 КПК, тепер строки досудового розслідування повинні обраховуватися у два окремі етапи: з моменту внесення відомостей до ЄРДР та з моменту повідомлення особі про підозру. Відповідно, в першому випадку строк досудового розслідування з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань до дня повідомлення особі про підозру становить: 1) шість місяців - у кримінальному провадженні щодо кримінального проступку; 2) дванадцять місяців - у кримінальному провадженні щодо злочину невеликої або середньої тяжкості; 3) вісімнадцять місяців - у кримінальному провадженні щодо тяжкого або особливо тяжкого злочину. Тривалість строків досудового розслідування з моменту повідомлення особі про підозру залишилася незмінною. При цьому також необхідно наголосити, що у тексті законопроекту від 13.07.2017 року, який було подано до другого читання, редакція ст. 219 КПК передбачала, що строк досудового розслідування з моменту внесення відомостей до ЄРДР до моменту повідомлення особі про підозру повинен складати три місяці щодо злочинів невеликої та середньої тяжкості, та шість місяців – щодо злочинів тяжких та особливо тяжких. Однак такі строки досудового розслідування були піддані суттєвій критиці [1], та в нинішній редакції ст. 219 КПК вони були значно збільшені. Проте критики це не зменшило.

Так, в НАБУ повідомили, що навіть такі строки досудового розслідування зможуть паралізувати роботу антикорупційного правоохоронного органу, адже, наприклад, “при розслідуванні схем, пов’язаних із виведенням коштів за кордон, детективи НАБУ виявляють ланцюжок, який складається в середньому з 7-10 ланок, через які вкрадені в українців гроші перераховуються кінцевим бенефіціарам. З метою здобути докази у справі детективи мають проаналізувати банківські операції підприємства кожної ланки. Йдеться про те, що за подібних

обставин лише на розкриття банківської таємниці згідно зі ст. 164 КПК знадобиться щонайменше 7-10 місяців, не кажучи вже про подальше проведення експертних досліджень та інших слідчих і процесуальних дій” [2].

Більше того, виникло питання щодо подальшої долі величезної кількості кримінальних проваджень, які вже були розпочаті на момент вступу в дію оновленої редакції ст. 219 КПК. Це пояснюється тим, що в абз. 2 ч. 1 ст. 284 КПК зазначено, що слідчий, прокурор зобов'язані закрити кримінальне провадження у разі, коли строк досудового розслідування, визначений ст. 219 КПК, закінчився та жодній особі не було повідомлено про підозру. Вже є випадки, коли суд відмовляє у задоволенні клопотання про застосування запобіжних заходів через те, що закінчилися строки досудового розслідування [3]. Більше того, в ЗМІ висловлюються побоювання щодо того, що через ці зміни необхідно закрити майже мільйон кримінальних проваджень, які були зареєстровані до внесення змін в КПК та в яких закінчилися визначені ч. 1 ст. 219 КПК строки [4]. Однак чи дійсно ситуація настільки критична?

По-перше, мільйони кримінальних проваджень точно закрити не потрібно. Так, відповідно до § 2 Розділу 4 Закону України “Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів”, підпункти 11-27, 45 (серед яких є пункт, який визначає нові строки досудового розслідування) пункту 7 § 1 цього розділу вводяться в дію через три місяці після набрання чинності відповідним законом, не мають зворотної дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін. Тобто нові строки досудового розслідування не застосовуються до проваджень, які були внесені в ЄРДР до 15 березня 2018 року.

По-друге, відповідно до ч. 1 ст. 294 КПК, якщо досудове розслідування злочину або кримінального проступку до моменту повідомлення особі про підозру неможливо закінчити у строк, зазначений в абзаці другому ч. 1 ст. 219 КПК, вказаний строк може бути неодноразово продовжений слідчим суддею за клопотанням прокурора або слідчого, погодженого з прокурором, на строк, встановлений п.п. 1-3 ч. 2 ст. 219 КПК. Тобто, строк досудового розслідування до повідомлення особі про підозру може бути продовжений до шести місяців щодо злочинів невеликої або середньої тяжкості та до дванадцяти місяців щодо тяжких та особливо тяжких злочинів. Однак в ч. 1 ст. 294 КПК увагу привертає слово “неодноразово”. Отже, в п.п. 1-3 ч. 2 ст. 219 КПК вказуються не на граничний строк досудового розслідування, а слідчий та прокурор можуть *неодноразово* звертатися до слідчого судді для продовження строку досудового розслідування на шість або дванадцять місяців.

Таким чином, у випадку постійного задоволення відповідних клопотань слідчим суддею, строк досудового розслідування до повідомлення особі про підозру так само може тривати необмежену кількість часу. Відповідно, саме за такого висновку взагалі постає питання доцільності такого роду змін . В той же час більш чітку відповідь на дане питання можна буде отримати лише проаналізувавши результати правозастосовної практики, яка буде напрацьована через декілька місяців.

Список використаної літератури:

1. Аваков закликав скасувати скорочення строків досудового розслідування [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://dt.ua/POLITICS/avakov-zaklikav-skasuvati-skorochennya-stroktiv-dosudovogo-rozsliduvannya-255945_.html.

2. НАБУ закликає скасувати зміни до КПК, які паралізують роботу правоохоронних органів [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://nabu.gov.ua/novyny/nabu-zaklykaye-skasuvaty-zminy-do-kpk-yaki-paralizuyut-robotu-pravoohoronnyh-organiv>.

3. <http://gordonua.com/ukr/news/society/popravka-lozovogo-pecherskij-sud-vidmovivsja-zastosuvati-zapobizhnij-zahid-do-eks-suddiv-jakih-pidozrjujut-u-peresliduvanni-aktivistiv-evromajdana-241992.html>

4. Як Україна поставила рекорд Гіннеса. Одним законом закрили мільйон кримінальних справ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://glavcom.ua/publications/yak-ukrajina-postavila-rekord-ginnesa-odnim-zakonom-zakrili-milyon-kriminalnih-sprav-441947.html>.